

In twee preken wil ik aandacht geven aan vragen rond ziekte en gezondheid. Dat doe ik n.a.v. een vraag van een gemeentelid om *ziekenzalving*. Ik neem aan, dat het voor velen van ons wel zo ongeveer bekend is wat daarmee bedoeld wordt. Het is een gebruik dat gebaseerd is op wat we lezen in Jakobus 5. Er zijn heel wat kerkelijke gemeenschappen waarin dit gebruik wordt toegepast. Ook in steeds meer van onze zusterkerken.

Onlangs vroeg de kerk van Heerde naar de mening van de regiokerken omdat iemand uit hun gemeente ook om ziekenzalving had gevraagd. In december hebben we daar toen uitvoerig over gesproken. Toen bleek dat men hier o.a. in de gemeenten van Hattem en Voorthuizen/Barneveld al ervaring mee heeft. Inmiddels is ook in Heerde besloten een verzoek tot ziekenzalving te honoreren.

Nu ligt er bij onze kerkenraad dus ook een vraag om daartoe over te gaan. Die vraag is al weer een hele tijd geleden aan ons gesteld. Toen we hoorden dat deze vraag ook in Heerde speelde en op de regio zou worden besproken hebben we dat gesprek eerst maar eens afgewacht. Maar onlangs hebben we er op onze eigen kerkenraad uitvoerig over gesproken. Een beslissing hebben we nog niet genomen. We hadden er behoefte aan om wat we besproken hebben nog eens op ons in te laten werken om er binnenkort weer op terug te komen.

Maar uiteraard is dit niet een zaak van de kerkenraad alleen. Het is een vraag die ons als gemeente raakt. Hoe wordt hierover onder ons gedacht? Wat zou u er van vinden als de kerkenraad daar inderdaad ruimte voor geeft? Staat u daar voor open en juicht u het toe? Zou u het zelf ook willen als u in een situatie van ernstige ziekte terecht kwam? Of vindt u het misschien een bedenkelijke ontwikkeling? Denkt u dat we hiermee op een verkeerde weg komen? Of weet u gewoon niet wat u ervan denken moet?

Als kerkenraad willen we aan de vraag die ons gesteld werd niet voorbij gaan. Ik hoop, dat u dat als gemeente ook niet wil. Daarom wil ik in twee preken ingaan op het onderwijs van Jakobus 5. Vanmorgen dus de eerste preek en op 6 april de tweede. En na de ochtenddienst van 6 april zult u gelegenheid krijgen om te reageren.

Overigens zal ik vanmorgen nog niet zo heel veel doen met wat we lezen in Jak. 5. Wat ziekenzalving b.v. precies inhoudt, dat komt in de tweede preek aan de orde.

Voorzang: Gezang 459,1.2

Votum en Groet

Zingen: Gezang 459, 5.6.7

Lezing van de wet
Zingen: Psalm 79,5
Gebed om het licht van de Geest
Zingen: Kinderlied 43
Schriftlezingen: Exodus 15,22-27 en Marcus 10,46-52
Zingen: Psalm 103,1.2.5
Verkondiging van Jakobus 5,13-18
Zingen: Gezang 434
Dankzegging en voorbeden
Collecte
Zingen: Psalm 62,5
Zegen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!
Vandaag willen we eerst in beeld krijgen wat eigenlijk ziekte is en wat gezondheid is – hoe de Bijbel daarover spreekt.
En als we bidden om genezing – wat zit daar dan eigenlijk achter?

We hebben het dus over ziekte en gezondheid.
Op het eerste horen zijn we misschien geneigd om ziekte en gezondheid te zien als termen uit de medische wereld.
Ziekte is verstoorde gezondheid.
Ziekte is dat er iets in je lichaam niet goed werkt.
Je blinde darm speelt op.
Je pols is gebroken.
Er woekert iets in je lijf dat daar niet thuis hoort.
Of – want ziekte is natuurlijk niet alleen lichamelijk – iets in je geest, in je psyche functioneert niet goed.
En dat maakt je psychisch ziek.
Ziekte is verstoorde gezondheid.
En genezing is dan dat de storingen worden verholpen.
En dat lichamelijk of geestelijk alles weer goed werkt.
Net als bij een vastgelopen of defecte machine.
Die wordt gerepareerd, zodat-ie weer draaien kan.

Maar zo praten over ziekte en gezondheid is wel heel minimaal.
Dat zult u vooral beseffen als ik u vraag: Wat vindt u eigenlijk zo erg aan ziek zijn?
En wat is er eigenlijk zo fijn aan gezond zijn?
Dat is iets om over na te denken.
Wat is er zo erg aan ziek zijn?
En wat is er zo fijn aan gezond zijn?

Dominee, wat zijn dat voor vragen!
Bén je zo dom of doe je zo dom?
Wat er zo erg is aan ziek zijn en zo fijn is aan gezond zijn, vraagt-ie doodleuk.

En toch zou ik willen dat u daar eens serieus over nadacht.
Waarom vindt u het zo erg om ziek te worden?
En waarom wilt u zo gauw mogelijk weer gezond worden als u ziek bént?

Laat ik een aantal dingen noemen.
Ziek zijn vinden we erg, omdat we ons dan belabberd voelen.
Je hebt pijn; je bent misselijk en beroerd, moe en afgepeigerd.
Je verliest je vitaliteit en je levenskracht, waar je zo trots op was.

Ziekte is erg, omdat het de menselijke waardigheid aantast.
Je moet je onderwerpen aan nare onderzoeken.
Je moet je uitkleden, bloot geven, meer dan eens onwaardige houdingen aannemen.
Vreemde handen aan jouw lijf.
Je moet soms ingrepen ondergaan, die je verminken en je lichaam ontsieren.
En voor je specialist ben je in veel gevallen niet een mens, een persoon.
Maar je bent een gebroken heup, een aangetaste lever, een geperforeerde darm.
Je bent teruggebracht tot een röntgenfoto, een echoscopie, de uitslag van een scan.
Je valt uit elkaar in onderdelen.

Ziekte maakt afhankelijk.
Je moet in veel dingen geholpen worden.

Ziekte beperkt je in je mogelijkheden.
Je kunt niet maar doen wat je graag wil.
Je kunt niet gaan en staan waar je maar wil.

Ziekte brengt in een isolement.
Je bent uitgeschakeld.
Je staat aan de zijlijn.
Je mag niet meer meedoen.
En tot je verbijstering soms blijkt dat alles gewoon doorgaat zonder jou.
Je kunt kennelijk zomaar gemist worden.
En als het lang duurt wordt nog maar weinig naar je gevraagd.

Als we zo naar ziekte kijken, dan is het vele malen meer dan een defect in het organisme van ons lichaam of een storing in onze psyche.

Dan blijkt ziekte ons hele bestaan te raken, heel ons zijn.

En waarom het fijn is om gezond te zijn?

Nou ja, daar hoeft ik dan niet zoveel meer over te zeggen, denk ik.

Want al die negatieve kanten van de ziekte zijn er dan gelukkig niet.

Je voelt je fit en je zit lekker in je vel.

Je kunt jezelf redden.

Je kunt alle leuke dingen doen, die je wil.

Werken, sporten, feesten, liefhebben, vakantie vieren.

Je staat in het volle leven.

Je gezonde lichaam stelt je in staat tot uitbundig genieten.

Oké, zo staan de nadelen van ziekte en de voordelen van gezondheid scherp tegenover elkaar.

En heel herkenbaar.

Maar – is dat alles?

Hebben we dan alles over ziekte en gezondheid gezegd?

Ja, voor velen zal dat wel zo zijn, denk ik.

Maar als het goed is, is dat voor kinderen van God niet alles.

Natuurlijk gelden al die dingen ook voor hen.

Maar gezien vanuit het geloof hebben ziekte en gezondheid een diepere betekenis.

Het staat niet los van de dingen die ik noemde.

Zeker niet.

Maar het gaat verder dan dat.

Wat in de Bijbel opvalt is dat woorden als ziekte, gezondheid, genezing daar vaak een veel diepere en bredere betekenis hebben dan bij ons.

Ziekte en genezing worden in de Bijbel meestal niet zozeer op personen toegepast, maar op het hele volk van God.

Neem b.v. Exodus 15, dat we samen lezen.

Het is de eerste plaats in de Bijbel waar het woord genezen klinkt.

De HERE wordt daar de *heelmeester*, de dokter van Israël genoemd.

En genezen wordt daar in direct verband gebracht met het leven in overeenstemming met de bepalingen voor het menselijk samenleven.

Het zelfde komen we tegen bij de profeten.

Jeremia zegt in c. 3,22: *Keer weder, afkerige kinderen, Ik zal uw afdwalingen genezen.*

En genezen slaat hier op de terugkeer van het hele volk tot God.

Nu kun je misschien zeggen: *Dat is beeldspraak.*

De Bijbel vergelijkt het leven tegen Gods wil met ziekte en de terugkeer tot God

met genezing.

Dat is beeldspraak

Maar wat denkt u dan van Spr. 3,7.8:

*Wees niet wijs in eigen ogen,
vrees de HERE en wijk van het kwaad;
het zal **medicijn** wezen **voor uw vlees**,
en **laffenis** voor uw **gebeente**.*

Of van Spr. 4,20-22:

*Mijn zoon, sla acht op mijn woorden,
neig uw oor tot mijn uitspraken;
laat ze niet wijken uit uw ogen,
bewaar ze diep in uw hart.
Want zij zijn leven voor wie ze vinden,
genezing voor hun ganse lichaam.*

Wordt hier geen direct verband gelegd tussen luisteren naar God en gezondheid?

Hier gaat het dan wel weer over God en de enkeling.

Maar dat neemt niet weg dat vaak heel het volksleven in beeld komt als het hier-over gaat.

Genezing betekent in de Bijbel herintegratie.

Genezen betekent dat het deel, de enkeling, weer goed functioneert in het geheel.

Genezen betekent dat het geheel van het volksleven weer gaaf is.

Genezen betekent dat door het herstel van de enkeling binnen het geheel dat geheel weer in staat is te functioneren naar de bedoeling van God.

Misschien kan ik dat nog wat duidelijker maken aan de hand van twee Latijnse woorden voor genezen.

Niet om moeilijk te doen, maar het gaat om twee woorden die ons heel vertrouwd zijn.

Het ene woord voor genezen is in het Latijn *mederi*.

Dat herkennen we in de medicus, de dokter, die medicijnen voorschrijft.

En die medicijnen zijn media, middelen om een storing in het organisme te bestrijden.

Het andere Latijnse woord voor genezen is *sanare*.

Dat horen we terug in ons woord *saneren*.

Dat woord heeft een veel bredere betekenis.

Als in een stad een wijk gesaneerd wordt, dan gaat het om een totaalaantal van

zo'n wijk.

Heel zo'n wijk wordt a.h.w. opnieuw opgezet met alle voorzieningen die nodig zijn, om zo'n wijk weer leefbaar te maken: winkels, parkeerplaatsen, speelterreinen en sportvelden, gezondheidszorg, culturele centra, enz.

Saneren is dus veel en veel breder dan medisch ingrijpen.

Nu, het bijbels spreken over ziekte en genezing heeft veel meer te maken met saneren dan met medisch ingrijpen.

Het staat in een breed verband.

Het staat in het brede verband van de allesbeheersende strijd tussen Gods Rijk van het Licht en satans rijk van de duisternis.

Het Rijk van het Licht staat voor heelheid, vrede, harmonie, welzijn, gezondheid, leven.

Het rijk van de duisternis staat voor gebrokenheid, disharmonie, ziekte, dood.

De machten van het rijk van de duisternis tasten Gods goede schepping aan.

En ziekte is uiting van een macht die Gods goede schepping bedreigt.

Wat is het ergste van ziekte?

Dat het een mens belemmert om er helemaal te zijn voor God.

Wat is de grootste rijkdom van gezondheid?

Dat je je met lichaam en geest kunt inzetten voor God binnen de gemeenschap van allen die bij Hem horen.

Dat kom je b.v. tegen in de psalmen.

Daar hoor je zieke mensen bidden tot God om verlossing en redding.

En dan is hun sterkste argument: *God in de hemel, wat hebt U aan mij als ik gestorven ben?*

De doden loven U niet!

De gestorvenen zijn niet meer bezig voor U en uw Koninkrijk!

Breng me weer terug in het leven.

Dan ben ik weer bruikbaar voor U.

Gezondheid kan en mag nooit een doel in zichzelf zijn.

We leven in een samenleving, waarin gezondheid het toppunt van welzijn is.

Gezondheid staat voor de meeste mensen op nr. 1 van hun verlanglijstje.

De reclame toont ons de ideale mens, die blaakt van vitaliteit.

Dankzij allerlei gezondheidsproducten, fitnessapparaten en wat al niet meer.

Zelfs allerlei gebedsgenezingsdiensten, waar duizenden op af komen, kunnen misbruikt worden in dienst van het gezondheidsideaal.

Het verlangen om je weer goed te voelen en weer te kunnen doen waar je zin in hebt.

Ik las van een meisje dat in een genezingsdienst was genezen van coeliakie. Dat is een stoornis in de spijsvertering, waardoor je een streng dieet moet volgen. Zodra ze genezen was ging ze met een vriendin linea recta naar een McDonalds. Daar bestelden ze elk twee hamburgers. Want het ergste van haar ziekte had ze gevonden, dat ze nooit naar een McDonalds kon gaan.

Maar het evangelie heeft niets van doen met een leven voor je gezondheid. Of voor de genoegens die gezondheid oplevert. Gezondheid op zichzelf heeft geen waarde. Het betekent voor ons een mogelijkheid om God te dienen. En als we ziek zijn en verlangen naar genezing, dan is het niet goed als dat verlangen zich beperkt tot het ons weer fit willen voelen, verlost zijn van de pijn, de klachten, de moeheid. Nee, dan moet het er ons om gaan om op onze plek in het leven er weer te zijn voor God – in ons gezin, in ons werk, in de vriendenkring, in de gemeente. Gezond zijn is dat je in al die verbanden weer kunt functioneren tot eer van God. Gezond zijn dat is als gezond onderdeel je functie uitoefenen binnen de totaliteit van Gods vernieuwde volk.

Gezondheid heeft als het er op aan komt het meest met je hart te maken. Hoe dat hart al of niet klopt voor God en gericht is op zijn geboden. Genezing is vooral dat je hart opengaat en openstaat voor God.

Het is dan ook heel opvallend dat in de Bijbel het woord behouden de dubbele betekenis heeft van genezen en voor de eeuwigheid redden. Zoals Jezus tegen Bar-Timeüs zei: *Jouw geloof heeft je behouden*. Daardoor kon hij weer zien. Maar er was ook iets gebeurt in zijn hart naar God toe. Die dubbele bodem zit ook in Jak. 5,15. Daar lezen we in de vertaling van het NBG: *En het gelovige gebed zal de lijder gezond maken*. Maar het woord dat vertaald is met *gezond maken* is ook te vertalen met *behouden, redden*.

Maar als je zo tegen de dingen aankijkt is het ook niet altijd makkelijk om te zeggen wat ziek is en wat gezond. Wat is gezond en wat is ziek? Wat God wil is gezonde mensen in gezonde lichamen. Ziekte is bederf van zijn goede schepping. Ziekte is niet wat God met ons bedoeld heeft.

Ziekte is als afbraak van het leven voorbode van de dood.
En de dood is de laatste en meest hardnekkige vijand van het Koninkrijk van God.
Daarom is gezondheid teken van het leven dat God wil.
En daarom mag en moet elke ziekte bevochten met alle middelen waarover we beschikken.

Maar tegelijk moeten we ons realiseren, dat een kerngezond bestaan verziekt kan zijn omdat het niet op God is gericht.
En een zieke kan in zijn ziekte juist op een heel gezonde manier leven voor God.
Dat is het betrekkelijke van gezondheid en ziekte.
Er zijn soms situaties dat het eigenlijk helemaal niet zo goed is dat een zieke zo snel mogelijk van zijn klachten en storingen wordt verlost.
Want, hoe vreemd het ook klinkt, soms kan een ziekte juist heel gezond zijn.

Iemand draaft b.v. maar door, denkend dat hij alles aan kan.
Hij legt zich geen beperking op en pakt alles aan wat op z'n weg komt.
En wie weet alles echt ook in het goede.
Druk, druk, druk voor kerk, staat en maatschappij.

En plotseling hartklachten of een maagzweer!
Onmiddellijk naar de dokter en naar het ziekenhuis.
De klachten verhelpen, aansterken en dan van voren af aan.
Want je moet toch zo snel mogelijk van je ziekte af!
Er is zoveel te doen!

En de beste man heeft niet in de gaten dat zijn ziekte juist heilzaam kan zijn.
Dat God door middel van die ziekte juist bezig is aan hem een operatie te verrichten, waardoor hij bevrijd kan worden van een veel ernstiger kwaal dan zijn hartklachten of zijn maagzweer.
Dat God hem in zijn kraag grijpt om hem stil te zetten en tot zichzelf te laten komen.
Jongen, waar ben je mee bezig!
Is dit nog verantwoord?

Ziekte kan ook iets hebben van gericht.
Gericht in de betekenis van richten, rechtzetten.
Soms moet een been gebroken worden, omdat het verkeerd is gezet en omdat het moet worden rechtgezet.
Zo kan God iemand een ziekte laten overkomen om hem te verbreken en daarna hem te helen.
Dat maakt ziekte niet minder een teken van de dood, Gods grote vijand.

Maar God kan zelfs vijandige machten laten meewerken ten goede van hen die Hem liefhebben.

Maar als de ziekte is overwonnen en de gezondheid herstelt, dan is – zoals gezegd – de gezondheid nooit doel in zich.

Wie genezen is van ziekte kan worden geroepen tot lijden.

Tot een leven waarin het eigen welzijn niet het hoogste goed is, maar soms moet worden opgeofferd.

Als Jezus Bar-Timeüs verlost van zijn blindheid, stuurt Jezus hem weer in het volle leven terug.

Maar wat doet Bar-Timeüs dan?

We lezen als slotzin van dit verhaal: *En terstond werd hij ziende en volgde Jezus op de weg.*

En volgde Jezus op de weg...

Dat is de weg naar Golgotha.

Onmiddellijk na deze gebeurtenis begint Marcus aan het lijdensverhaal.

Bar-Timeüs volgt Jezus op de kruisweg.

Het is de weg waarvan Jezus heeft gezegd (Mc. 8,34v):

*Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en ne-
me zijn kruis op en volgde Mij. Want ieder die zijn leven zal willen
behouden, die zal het verliezen; maar ieder die zijn leven verliezen
zal om Mijnentwil en omwille van het evangelie, die zal het behou-
den.*

Leven en gezondheid hebben geen betekenis op zichzelf.

We hebben ze in dienst van God.

En soms vraagt die dienst dat we offers brengen.

Soms ten koste van onze gezondheid.

Soms ten koste van ons leven.

Maar bepalend is dat we ons bevinden op de weg achter Jezus aan.

Ik hoop dat u door deze preek een andere visie op ziekte en gezondheid hebt gekregen, als u die al niet had natuurlijk.

Dat het alles te maken heeft met de plaats die God in ons leven heeft.

En dat het alles te maken heeft met de plek die we zelf graag innemen in het Koninkrijk van God.

Tegen die achtergrond willen we over enkele weken luisteren naar het on-
derwijs van Jakobus 5.

AMEN.

Preek over Jakobus 5,14-16 – Bidden helpt!

Voorzang: Gezang 32, 1. 2 en 3

Votum en Groet

Zingen: Gezang 32, 4 en 5

Schuldbelijdenis

Zingen: Psalm 86, 1 en 2

Genadeverkondiging

Zingen: Psalm 86, 4

Gebed om het licht van de Geest

Schriftlezingen: Jesaja 53 en Jakobus 5,13-18

Zingen: Gezang 179, 1. 3 en 4

Verkondiging van Jakobus 5,14-16

Zingen: Gezang 460

Dankzegging en voorbeden

Collecte

Zingen: Psalm 145, 6

Zegen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Waar praten we eigenlijk over als we het over ziekenzalving hebben?

Hoe gaat zoiets in z'n werk?

Nu, wat ik hierover weet, weet ik alleen uit boekjes.

Ik heb het zelf nog nooit gedaan en ook nooit meegemaakt.

Maar volgens de boeken gaat het als volgt.

Bij de zieke aan huis of in het ziekenhuis wordt a.h.w. een kleine dienst gehouden.

Hoewel, soms gebeurt het ook wel in of na een gewone kerkdienst.

Dat kan natuurlijk alleen als de zieke niet bedlegerig is.

Maar meestal gebeurt het dus bij de zieke thuis of in het ziekenhuis.

Behalve de zieke kunnen daar familieleden en enkele gemeenteleden bij zijn.

En uiteraard enkele ouderlingen en de predikant.

De samenkomst kan worden begonnen met gebed en met het zingen van een lied.

Daarna kan kort iets worden gezegd over de betekenis van de zalving.

Dan is er een moment waarin er gelegenheid is voor belijdenis van schuld.

Wat dat precies inhoudt, daar kom ik later in de preek nog op terug.

Vervolgens wordt er voorbede gedaan voor de zieke en de ziekte waaraan hij lijdt.

Daarbij legt de predikant of één van de ouderlingen de zieke de handen op.

En na dit gebed vindt dan de zalving plaats.

Voor de zalving wordt gebruik gemaakt van olijfolie.

Soms wordt die nog met rozenolie vermengd om een aangename geur te krijgen.

Die olie wordt op het voorhoofd gestreken.

Het gebeurt ook wel dat met name de zieke lichaamsdelen worden gezalfd.

En bij de zalving kunnen dan de woorden worden gesproken:

Broeder X of zuster Y, ik zalf U in de Naam van de Vader, van de Zoon en van de Heilige Geest, opdat U de zalving van de Heilige Geest zult ontvangen, tot heling van al uw zwakheden, naar ziel, geest en lichaam.

Daarna kan er nog eens worden gezongen en de samenkomst wordt afgesloten met een dankgebed.

Vooraf bij een ernstig zieke moet het allemaal niet te lang duren natuurlijk.

Dat over de praktijk van de ziekenzalving.

Maar nu verder over de vraag naar de betekenis en de zin er van.

En kun je wat Jakobus schrijft wel op die manier toepassen in onze tijd?

Ik wil vanmorgen aan vijf punten bijzondere aandacht geven.

En wat er blijft liggen, daar kunnen we hopelijk in ons nagesprek misschien nog wat dieper op ingaan.

Vijf punten dus:

- 1) Wat bedoelt Jakobus met een gelovig gebed?
- 2) Wat is de zin van de zalving?
- 3) Wat is de bedoeling van de schuldbelijdenis?
- 4) Wat mag je van dit ritueel verwachten?
- 5) Moet dit gebruik in ere worden hersteld?

1) Wat bedoelt Jakobus met een gelovig gebed?

Laat ik één ding heel nadrukkelijk voorop stellen.

Waar alles bij Jakobus om draait is het gebed.

Dat is eigenlijk een heel belangrijk onderwerp in Jakobus' brief.

Als er iets is dat Jakobus ons duidelijk wil maken dan is het dat bidden helpt!

In het laatste hoofdstuk sluit hij weer aan bij wat hij daarover schreef in c. 1..

Zoals hij in 5,15 *het gelovige gebed* noemt zo sprak hij in 1,6 over *bidden in geloof*.

Dat is bidden dat helpt.

Gelóvig bidden helpt!

Maar wat is nu precies een gelovig gebed?

Een gelovig gebed is een gebed waarin geen plaats is voor onzekerheid.

Waarin geen plaats is voor twijfel.

In c. 1 zegt Jakobus:

Wie twijfelt lijkt op een golf der zee, die door de wind aangedreven en opgejaagd wordt. Want zulk een mens moet niet menen dat hij iets van de Heer zal ontvangen, innerlijk verdeeld als hij is, ongestadig, wispelturig op al zijn wegen.

Er zijn christenen, die zeggen dan: *als je bidt om genezing, dan moet je ook geloven dat je wórdt genezen.*

Je moet bidden in de zekerheid dat je beter zúlt worden.

Wie twijfelt verspeelt daardoor zijn genezing.

M.a.w. als je bidt om genezing en je wordt toch niet beter, dan is de enige conclusie: *je had niet genoeg vertrouwen! Je geloof is niet echt!*

Arme kinderen van God, die zo onbarmhartig zijn afgewezen.

Die in hun ziekte ook nog eens met zelfverwijt zijn opgezadeld.

De geschiedenis van Marcus 9 laat ons zien dat een gelovig gebed niet betekent, dat er geen plek is voor onzekerheid.

De vader van een bezeten jongen komt bij Jezus en bidt om zijn genezing.

Als u kunt... zegt hij er bij.

Want Jezus' leerlingen konden het niet.

Jezus antwoordt: *Als u kunt... Alle dingen zijn mogelijk voor wie gelooft.*

En de man zegt: *Ik geloof, maar kom mijn ongeloof te hulp!*

Eigenlijk zegt hij: *Ik geloof wel, maar ik weet niet of het wel voldoende is. Help me alstublieft geloven.*

En dat blijkt dan een gelovig gebed te zijn.

Als Jakobus spreekt over twijfel bij het bidden, dan heeft hij niet over mensen die wel eens zwakke momenten in hun geloof kennen.

Maar dan denkt hij aan iemand die zich afvraagt of God wel te vertrouwen is.

Iemand die zich daarom ook niet met heel zijn hart aan God geven wil.

Maar een gelovig gebed is een gebed, waarmee we ons met huid en haar, met hart en ziel overgeven aan God.

Het kent zekerheid over God.

Niet over de exacte uitkomst van ons gebed.
Wel over God, die geen bidder in de kou laat staan.
Want bidden helpt, omdat Góð helpt!

2) Dan de zalving.

In de Bijbel, m.n. in het Oude Testament is zalving een heel gebruikelijk ritueel.
Het waren vooral de koningen die gezalfd werden: Saul, David, Salomo e.a.
En de priesters: Aäron en zijn zonen.
Een enkele keer lezen we ook over de zalving van een profeet.
Het gaat dus om zalving van ambtsdragers, mensen die een bijzondere opdracht van God kregen om Gods volk te dienen.
En de zalfolie is dan symbool van Gods Geest.
Zoals de olie in de huid van de gezalfde trekt, zo komt de Geest bij hem binnen en neemt van hem bezit en verleent hem kracht om zijn dienst uit te oefenen.

In het NT lezen we voor het eerst over zalving van zieken.
Eigenlijk zijn er maar twee plaatsen waar over ziekenzalving gesproken wordt.
Dat is dus onze tekst uit Jakobus.
En in Marcus 6.
Daar vertelt Marcus dat Jezus zijn twaalf leerlingen er twee aan twee op uitstuurt.
Jezus geeft hen dan, zegt Marcus in vs. 7, macht over de onreine geesten.
En dan lezen we in vs. 12 en 13:

En zij vertrokken en predikten dat zij zich zouden bekeren. En zij dreven vele boze geesten uit en zalfden vele zieken met olie en genazen hen.

Er staat niets van een uitdrukkelijke opdracht van Jezus om dat te doen.
Maar de leerlingen doen dat gewoon.
Ze vinden kennelijk dat dat uit hun opdracht voortvloeit.

Nu is er vaak gezegd, dat de leerlingen met olie zalfden, omdat olie in die tijd een gebruikelijk medicijn was.
Dat klopt ook wel.
Van de barmhartige Samaritaan wordt verteld dat hij olie goot in de wonden van de man, die was overvallen door rovers.
Olie had een verzachtende werking.

Toch is het niet aannemelijk dat in Mc. 6 en Jak. 5 zalving bedoeld is als medicijn.
Zeker niet in Jak. 5.
Want waarom zouden de ouderlingen dat dan persé moeten doen?
U roept toch ook uw wijkouderling niet om u paracetamol te geven?
Dan gaat u naar uw huisarts of naar de apotheek.
Bovendien, dat zalving plaats vindt in de naam van de Heer geeft ook wel aan, dat het om een handeling gaat die meer inhoudt dan het toedienen van een medicijn.

Maar omdat in de tijd van het NT olie ook als medicijn werd gebruikt, kon het wel een diepere symboliek krijgen.
Zalfolie werd al gezien als symbool van de kracht van Gods Geest.
Zo kon die kracht ook worden gezien als genezende kracht, helende kracht.

3) Het derde element dat onze aandacht vraagt is de schuldbelijdenis.

Het is opvallend dat Jakobus hier ziekte en zonde met elkaar verbindt.
Is dat niet een terugval vergeleken met het onderwijs van Jezus?
Heeft Jezus ons niet geleerd dat je bij ziekte helemaal niet meteen moet zeggen: *Dat zul je wel hebben verdiend! Jouw ziekte is een straf van God!*
Zoals de vrienden van Job het zeiden.
Komt Jakobus de zieken nu weer een schuldcomplex aanpraten?

Nee, dat is bepaald niet het geval.

Maar wat Jakobus doet is de mogelijkheid aan de orde stellen, dat er sprake van zonde zou kunnen zijn.

En als iemand zonden heeft gedaan...

En dan gaat het ongetwijfeld om zonden van bijzondere aard.

Ernstiger dan waarover Jakobus schrijft in 3,2: *Want wij struikelen allen in velerlei opzicht.*

Waar het Jakobus om gaat is dat de zieke zichzelf onderzoekt of er iets mis is in zijn leven.

God kan perioden van ziekte gebruiken zodat we bij ons zelf te rade te gaan.

Hoe staan we eigenlijk tegenover God?

En daarbij is het ook niet uitgesloten dat onze ziekte wel degelijk te maken heeft met een verkeerde manier van leven.

Of met de manier waarop we in het leven staan.

Soms is het verband tussen ziekte en zonde immers heel duidelijk aan te wijzen.

Een leverkwaal door overmatig drankgebruik.

Longkanker als gevolg van jaren stevig roken.

Hart- en vaatziekten door altijd ongezond te eten.

Of aids door een ongeremde manier van leven.

Maar, zoals ik in de vorige preek al zei, je kunt ook een hartkwaal krijgen omdat je een workaholic bent.

En het is bekend dat ook geestelijke problemen invloed kunnen hebben op je lichamelijk functioneren.

Wraakzucht, schuldgevoelens, overbezorgdheid – het kan allemaal lichamelijke gevolgen hebben.

Ben je ziek?

Gebruik zo'n periode om na te gaan of je in vrede met God leeft.

Of je zuiver voor God staat.

Reinig je geweten.

Lichamelijke en geestelijke gezondheid hangen nauw met elkaar samen.

Soms kan ziekte iemand helpen een concrete zonde in zijn leven op het spoor te komen.

Dat kan ook heel goed zonde zijn, die op zichzelf helemaal los van de ziekte staat.

Ziek worden kan ons tot het inzicht brengen, dat je heel breekbaar bent.

Als je gezond bent, sta je daar vaak niet bij stil.

Je denkt dat je alles aan kunt en dat je niets kan overkomen.

Je hebt alles onder controle.

Maar als je ziek bent en aan bed gebonden, dan besef je plotseling dat je totaal afhankelijk bent van God en dat je zonder Hem niets kunt.

Ziek worden kan een mens nederig maken.

Je hebt ook alle tijd om met jezelf bezig te zijn.

En soms ontdek je bij je zelf zonden en gebreken, waar je daarvoor makkelijk overheen leefde.

Zo kan ziekte een zuiverende werking hebben en je tot vernieuwing brengen.

Maar dan kan het ook heilzaam zijn dat in het bijzijn van anderen uit te spreken.

Dat kan heel bevrijdend zijn, om het eens van je af te praten.

Ik denk dat wij dat verleerd zijn.

En het heeft natuurlijk ook iets beklemmends.

Wie geeft zichzelf graag bloot als het om je fouten en gebreken gaat?

Toch spreekt Jakobus er heel onbevangen over.

En zoiets kun je natuurlijk ook alleen maar doen als de sfeer er naar is.

Jakobus zegt ook heel nadrukkelijk: *Belijdt elkáár uw zonden...*

Iemand kan vooral dan tot belijdenis van zonde komen als de ander of de anderen laten blijken te beseffen dat zij ook niet zonder zonde zijn.

4) Wat mag je van dit ritueel verwachten?

Als je zo bij een zieke thuis komt, hij doet eventueel belijdenis van schuld, er wordt met hem gebeden onder handoplegging en hij ontvangt de zalving, waar mag je dan naar uitkijken?

Naar genezing, zeggen sommigen.

Dat staat er toch?

Het gelovig gebed zal de lijder gezond maken en de Heer zal hem oprichten.

Dat is duidelijke taal, of niet soms.

Zeker, Jakobus spant onze verwachtingen inderdaad op het hoogst.

Hij wil ons in dit gedeelte nog eens duidelijk maken, dat bidden helpt.

Dat bidden in vol vertrouwen op God echt helpt.

Betekent dat dan altijd dat God geneest?

In mijn vorige preek heb ik al gezegd dat Jakobus hier een woord gebruikt dat verschillende lagen heeft.

Het woord dat in vs. 15 is vertaald met *gezond maken*, wordt op heel veel andere plaatsen vertaald met *red-den*, *behouden*.

De eerste betekenis is *gezond maken*.

De diepere betekenis is *redden*, *voor eeuwig behouden*, *zalig maken*.

Maar waar heeft Jakobus hier aan gedacht?.

Volgens mij aan alle twee.

Het is onwaarschijnlijk dat hij niet aan genezing dacht toen hij over zieken schreef.

En ik denk, dat wij nog wel eens te weinig van bidden verwachten als het om ziekten gaat.

Juist ook om ernstige ziekten.

Wij zijn wat dat betreft kinderen van onze tijd, met een diep ontzag voor de wetenschap.

Als een dokter vaststelt dat iemand ongeneeslijk ziek is, dan hebben wij al gauw zoiets als: dan zal het wel waar zijn.

En wat moet je dan nog bidden?

Wat zul je bidden om mooi weer als Erwin Krol plensregens aankondigt?

Wat zul je vragen om bloeiende narcissen in november?

Wat zul je smeken om herstel als de dokter zegt dat er niets meer aan te doen is?

Volgt de ziekte niet de wetten waaraan ze met stalen kettingen vast zit?

Is bidden eigenlijk niet een primitief verschijnsel uit de tijd dat mensen nog niet goed wisten hoe het allemaal in elkaar zat?

Ook als christenen leven we vaak in een gesloten wereld, waarin alles verloopt volgens onwrikbare wetten van oorzaak en gevolg.

En dat God daar boven staat en dat Hij overmachtig in kan grijpen en oorzaak en gevolg uit elkaar kan breken, dat wil er ook bij ons soms maar moeilijk in.

Dat Hij processen van verval en ontbinding kan stop zetten of zelfs kan terugdraaien, we houden het vaak voor onmogelijk.

En ieder die spreekt van wonderbaarlijke genezingen wordt door ons argwanend bekeken.

Zal wel inbeelding zijn.

Of het ging niet echt om een ernstige ziekte.

We zijn sceptisch geworden.

Ik herken dat ook bij mij zelf.

Maar doen wij daarmee God niet tekort?

Sprekt de Bijbel niet onbevangen over genezing van ernstige ziekten?

Zelfs over opwekking van doden?

Is God vandaag minder machtig dan toen?

Mogen we ook nu niet veel van Hem verwachten?

En dus ook concreet aan Hem vragen?

Ja, ik geloof dat God meer en grotere dingen wil doen dan waar wij Hem vaak om vragen.

En er zijn onmiskenbare getuigenissen dat zieken na gebed met handoplegging en zalving wonderbaarlijk van hun ziekte worden bevrijd.

Toch denk ik dat Jakobus niet voor niets een woord gebruikte, waar ook nog die diepere laag in verscholen is.

En misschien kun je dat woord daarom het beste vertalen met *helen*.

Want ook *helen* betekent zowel *genezen* als iemand *heil schenken*.

Het gelovige gebed zal de zieke helen.

En daar moet het ons om te doen zijn: om heling.

Om een gaaf leven voor God en in gemeenschap met God.

Wie zo in vertrouwen bidt en voor wie zo in vertrouwen wordt gebeden, die ontvangt altijd wat.

Een collega van mij, die al jaren ervaring heeft met ziekenzalving, vertelde onlangs dat het eerste gemeentelid dat in zijn gemeente om zalving vroeg al ruim twaalf jaar leed aan de gevolgen van een spierziekte.

Hij werd niet genezen.

Maar de nacht na de zalving had hij voor het eerst in 25 jaar gehuild.

En die emotionele ontlading gaf hem psychische en geestelijke genezing, heling.

Wie niet lichamelijk geneest wordt toch gezegend.

En ook daarin kan juist de schuldbelijdenis een goede rol spelen.

Want ook daarover spreekt Jakobus met grote stelligheid.

Wie zijn zonden belijdt ontvangt vergiffenis.

Diepe plooiën in de omgang met God en met elkaar worden glad gestreken.

Dat is heling op het diepste niveau.

Gezondheid zonder herstelde gemeenschap met God is een aanfluiting.

Maar daarover heb ik in de eerste preek al voldoende gezegd.

5) Tenslotte: wat moeten we met dit alles in de praktijk?

Kunnen we zo'n oud gebruik, dat helemaal uit onze traditie is verdwenen, zomaar weer nieuw leven inblazen?

Doen we daar goed aan?

En hoe gaan we daar dan mee om?

Hoe vinden we daar onze weg in?

Ik denk dat we daar juist in ons nagesprek verder op in moeten gaan.

Maar nu alvast twee dingen.

a) Als we in ons midden weer opnieuw ruimte zouden willen bieden voor dit gebruik als broeders en zusters daarom vragen, dan moet één ding heel duidelijk zijn.

De zalving mag nooit worden gebruikt als een tovermiddel.

Evenmin als de handoplegging.

Het heeft niets te maken met magie of een alternatief geneesmiddel.

Het is geen truc waarmee we God kunnen bewerken om goed voor ons te zijn en met des te meer kracht genezing af te kunnen dwingen.

De enige betekenis die de zalving kan hebben en mag hebben is ondersteuning van de zieke in zijn nood en in zijn gebed.

En het gebed is en blijft het voornaamste!

Maar als dat erkend wordt, dan zou het een middel kunnen zijn waardoor de zieke zich extra aangeraakt voelt.

Dat hem op bijzondere wijze tot rust brengt door Gods genezende aanwezigheid.

Per slot van rekening is er in ons leven meer dan ons verstand dat zoekt te begrijpen.

Er zijn ook onze emoties en gevoelens, die d.m.v. symbolische handelingen kunnen worden aangesproken.

De zalving kan worden ervaren als het kusje dat moeder geeft op de zere plek waar haar kind zich heeft gestoten of is gevallen.

Zoiets helpt, of niet soms?

b) Opnieuw: als we hier in onze gemeente ruimte voor geven, moeten we hierin ook elkaar alle ruimte geven.

Ik bedoel dit: we moeten niemand scheef aankijken die om ziekenzalving vraagt.

Zo van: *wat overdreven! Wel een beetje overgeestelijk, hoor!*

Nee, laat uw broeder of zuster in zijn of haar waarde.

De één gaat anders met de dingen van het geloof om dan de ander.

Maar dat geldt ook andersom.

Laat niemand zich gepusht voelen om om ziekenzalving te vragen.

Laat niemand het stempel krijgen van zomaar een kostelijk geschenk van God te laten liggen.

Voor al nu we het in onze traditie eeuwenlang niet gedaan hebben, moeten we elkaar vrij laten in het bepalen van onze houding als ze weer in ere zou worden hersteld.

Helemaal tenslotte wil ik u alvast één vraag meegeven voor straks in het nagesprek of voor de rest van de zondag of de week.

Denkt u dat u in geval van ernstige ziekte zou vragen om ziekenzalving?

Laat daarbij vooral de God van de vrede en van de heling onze gespreksgenoot mogen zijn.

AMEN.

06-04-2003